

מטות מסעי (2)

מטות

טהרת המעשים

ויתן להם משה... ולחצי שבט מנשה בן יוסף (לב, לג)

במדבר (ד"ר פ"ד. יט) כתוב הטעם שנחלק שבט מנשה חציו בארץ ישראל וחציו מעבר לירדן, כי מנשה גרם לשבטים לקרוע, לפיכך נקרע נחלתו, חציה בארץ הירדן, וחציה בארץ כנען, מנשה היה האחראי על בית יוסף והוא רדף אחרי האחים על דבר הגביע וגרם להם לקרוע בגדים. דבר זה מוסר השכל גדול, הלא מנשה הלך בתמימות למלא מצוות אביו ורבו, ולא מעצמו יזם את המעשה אלא היה רק שליח, אך בכל זאת כיון שגרם צער לשבטי י-ה והביא לקריעת שמלותם, נענש שגם נחלתו נקרעה, מידה כנגד מידה. מכאן נראה כמה תקיפה יד ה' על האדם, שאם הוא גרם צער למישהו, ואפילו על ידי מצוה גדולה כמו כיבוד אביו ורבו, ואפילו אם הכוונה לא היתה לצער, הרי מודדים לו כמדתו וכמעשהו. ומכל שכן שאם האדם מצער את חברו, אף על ידי עשיית מצוה, וכל שכן שלא במקום מצוה, ובוודאי אם אינו הגורם בלבד אלא שהוא הראש והראשון שהביא לצער, עד כמה יגיע עונשו, ולמעלה מזה, אם גורם צער לעבדי השי"ת ליראי ה' וחושבי שמו. מסופר כי בזמן הרמב"ן היה מלשין אחד, ודינו של אדם זה שמורידין אותו ולא מעלין. ציווה הרמב"ן לשים עין עליו בעת שהוא יורד לנהר לרחוץ ואז לאבדו כדין שעושים למלשין. שליחו של הרמב"ן עשה כצויו. והנה, לאחר מכן נפטר אותו שליח, ויהי זה לפלא בעיני כל רואיו. הלכו לרמב"ן ושאלוהו על מה ולמה מת אותו האיש, הלא עשה זאת בשליחותו כפי שנצטווה! השיב להם: אולי נהנה בשעת שהמית את המלשין, וכיון שנתערב בו איזו שמץ של הנאה, נקמה ואכזריות, הרי אין זו כבר מצוה ולכן נידון בשמי מרום כרוצח, על דאטפית אטפוך.

הרגילים להחמיא (flatter) לאנשים מתוך עין טובה,

יזכו לאריכות ימים

וְאֵת מִמְלַכֶּת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן (לב, לג)

יש אנשים שאינם חוסכים מחבריהם דברי שבח ומחמאות, וכאשר הם רואים בהם או בילדיהם ובבני משפחתם, מעשי מופת, הם מפארים ומהללים אותם ומחמיאים להם בכל מילי דשבח לבד מהמעלה העצומה שיש בכך, וה"בין אדם לחבירו" שהם מקיימים, והאחדות והאהבה שהם משימים בכלל ישראל, צריך לדעת שזו גם סגולה לאריכות ימים. כן, מי שמחמיא לחבירו, ידע שעין רואה ואוזן שומעת, ובשמים יאריכו בשל כך את ימיו ושנותיו. מקור לכך מצאנו בתרגום ירושלמי (דברים, גי ב). הירושלמי מסביר שם את הסיבה, מדוע זכה עוג מלך הבשן באריכות ימים גדולה שכזו, שחי מתקופתו של נח ועד משה רבינו. וכך נאמר שם: כיון דחמא משה את עוג רשיעא, זע ומרתת מן קדמוי, ואמר הלא דין הוא דהוה מתחסד לאברהם ושרה ואמר

להון אתון דמיין לאילנין שתילין, על מבועין דמיין, בגין כן אמתין ליה קודשא בריך הוא אחיא יתיה שנין סגיאיין: לשון הקודש: כיון שראה משה את עוג הרשע, הזדעזע ופחד ממנו, ואמר הלא זה הוא שהיה מתחסד בפני אברהם ושרה ואמר להם אתם דומים לאילנות שתולים על מעיינות מים. לכן המתין לו הקב"ה והחיה אותו שנים רבות. דבר נפלא ראינו כאן, שבזכות המחמאות שהיה עוג אומר לאברהם ושרה, זכה לאריכות ימים. אלא שיש לשאול, אם כן מדוע נהרג לבסוף דוקא בידי בניהם של אברהם ושרה? התשובה לכך היא, שכהמשך למחמאות שאמר עוג לאברהם ושרה, הוסיף ואמר להם: ברם פירות לית הינון עבדין: לשון הקודש: אמנם הם לא מולידים ילדים.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "עלינו לשבח"

מסעי

הקב"ה מטיב לגומלי חסדים

וַיִּסְעוּ מֵאֶחָד הַגְּדָד וַיִּתְּנוּ בְּיָטְבָתָהּ (לג, לג)

מהו "גְּדָד"? הגמרא (שבת קד.) דורשת על האותיות: אל"ף ב"ת: אלף בינה, גימ'ל דל"ת: גומל דלים, ה"ו זה שמן של הקב"ה, ז"ח ט"י כ"ל: ואם אתה עושה כן הקב"ה זן אותך וזן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך בתר לעולם הבא. על פי דברי הגמרא הללו, "גְּדָד" לאדם רומז לאדם שגומל דלים, אבל לא באופן מקרי ולא באופן חד פעמי, אלא כל חייו בעמוד וחזור קאי, גומל דלים תמיד. לא פעם נראה שגמילות חסדים הזו עושה חור, בכיס או בראש. לפעמים גמילות חסדים כרוכה בהוצאות כספיות קטנות או גדולות. לפעמים גמילות חסדים היא הקשבה בסבלנות לאדם שרוצה לשפוך את ליבו, לתת תשומת לב, לא לכעוס מול בני אדם טרדנים. לא פעם, עשיית החסד עושה כביכול חור, אבל התוצאה של "חור גְּדָד" היא, וַיִּתְּנוּ בְּיָטְבָתָהּ, הקב"ה בכבודו ובעצמו מטיב לגומלי החסדים. אדם שמעשיו הגונים וראויים ביותר, גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחבירו, אנו קוראים לו צדי"ק. מדוע זכתה דוקא האות צדי"ק שנקרא לו בשמה, מדוע לא יזכו לכך הבי"ת או הגימ'ל ושאר אותיות? ויש לומר: האות צ' נכתבת בספר תורה, כשהיא בנויה משתי אותיות, תחילה כותבים נ', ועל גב הנ' מוסיפים י', וכך הופכת האות להיות צ'. והלקח הוא, מי שמסוגל לסחוב יהודי 'על גב' שלו, הריהו צדי"ק. ושואלים אם כן, מדוע לא יקראו לו אל"ף, והרי גם הא' סוחבת י' על הגב? אלא, שאמנם הא' סוחבת י' אחד על הגב, אבל על השני היא דורכת.

ספר "ומתוך האור"

וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלִוִּים אֵת שֵׁשׁ עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס שְׂמָה הָרָצָח (לה, 1)

מדוע נקבע עונש גלות דוקא לרוצח בשוגג. זאת ועוד, מדוע נבחרו ערי הלויים להיות למקלט לרוצח. הנה, אשמתו העיקרית של הרוצח בשגגה היא חוסר הזהירות שמחמתה בא לידי שגגה, ובגללה גולה הרוצח בשוגג

לעיר מקלט, וגלות מכפרת עוון. אכן, גם אם עלה האב בסולם ונשברה המדרגה תחתיו, והוא נופל על בנו והורגו בשוגג, בכל זאת חייב הוא לגלות וכל כך למה, הלא בוודאי אהבת האב נתונה לבנו ואסון נורא הוא עבורו על כי לקה בכפליים, גם בנו איננו עמו, ולא עוד אלא שהוא עצמו גרם לכך. אין זאת אלא על משום שלא יצא ידי חובתו בדקדוק חובת הזהירות המוטלת על האדם בענין שפיכות דמים. ואם התרשל האדם בחובת הזהירות, תיקונו ותקנתו אחת, לשוב אל היסוד, אל "תורה מביא לידי זהירות" (ע"ז כ). על כן גולה הוא לעיר מקלט, אלו הן ערי הלויים, והיו ערים אלו לבתי מדרשות חיים, וכל יושביהם שבט לוי, יושבי אהלים באהלה של תורה. לא זו אף זו: מלבד ההתעסקות בתורה בצוותא, נדרש כל אחד להתעלות במידה המרובה ביותר שבכוחו להגיע: "ונס אל אחת הערים האלה וחי", אם התלמיד גלה מגלים רבו עמו, ואם הרב גלה מביאים אליו את כל ישיבתו (מכות י). כל זאת כדי להרבות חיים: מרבה ישיבה מרבה חכמה, מרבה חכמה מרבה חיים. (אבות פ"ב)

רב רובין זצ"ל בספרו "טללי אורות"

וְנָס שְׂמָה רֵצֶחַ מִכָּה נָפֶשׁ בְּשִׁנְיָהּ (לה. יא)

דין התורה שרוצח בשגגה אינו חייב מיתה, מלמדנו שהלב הוא עיקר האדם ועיקר כל המצוות וכל העבירות. לכן אם הרג בשוגג, בלא הסכמת הלב, אין הוא נענש במיתה אלא בגלות. ואין עונש במיתה אלא אם הגוף והלב שותפים במעשה, הגוף בתנועתו והלב בכוונתו. אך כאשר אין הסכמה ביניהם, הרי הוא גולה ואינו מת, כן הדבר בכל המצוות התלויות ב"לב". אם עושה מצוה בלא שיתכוון בליבו לעשותה לשם שמים, אין לו שכר, על כן צריך האדם להתכוון במצוה לעשותה לשם שמים.

ספר "רבינו בחיי"

וְהִתְיַנֵּה מִחֻלָּה תִּרְצֶה וְתִגְלֶה וּמִלֻּכָּה וְנִעָה... (לו. יא)

הרב מרדכי נויגרשל נשאל, מדוע מוזכרות כה מעט נשים ביחס לגברים בתנ"ך ובתקופת המשנה והתלמוד עוד פחות? שאלות שכל יום עולות על סדר היום... והשיב, לעם ישראל במדבר ניתנו שלוש מתנות: הבאר, המן וענני הכבוד. הבאר בזכות מרים, המן בזכות משה וענני הכבוד בזכות אהרן והנה אנו עושים זכר לענני הכבוד, שבעת ימי סוכות. עושים זכר למן לחם משנה בשבת, לעומת זאת לא עושים כל זכר לבאר, וזאת למרות שמבין שלושת המתנות אין ספק כי הנחוצה ביותר היא זו שניתנה בזכות מרים, הבאר. בלי ענני כבוד ניתן לשרוד במדבר, עובדה היא שיושבי המדבר חיים כבר אלפי שנים למרות התנאים הקשים. בלי מן אפשר להתקיים, הרי היה להם שלווים, היו להם בהמות. לעומת זאת, אין אפשרות להתקיים ולו גם ימים ספורים בלא מים. וכל זאת, לא עושים כל זכר למתנת הבאר? והביא מה ששמע מהגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל שאמר כי מתנת המים היתה בזכות מרים, המים הם כמו האשה. הם נמצאים בכל מקום, בדרך כלל לא רואים אותם. בחומרי בנין יש מים, החשמל נוצר על ידי זרמי מים, הפירות הירקות ספוגים במים, אבל, כאמור,

אין רואים אותם. כך גם האשה ביהדות, מגע ידה מורגש בכל, אבל בצניעות ובצורה שלא רואים אותה. את אותו לקח אמר הרב זצ"ל אפשר ללמוד על התורה. כל דבר בבריאה יש בה את יסוד המים ובדרך כלל לא רואים אותם. כך התורה שנמשלה למים היא הקיום של כל העולם. ובני אדם שאינם מעמיקים לחשוב לא יודעים שכל קיומנו הוא על ידי התורה!

ספר "להתעזר באהבתך"

הלכה: ברכת שהחיינו בימי בין המצרים ובשבתות שבו כתב השו"ע (סימן תקנא סי"ז) טוב ליהדר מלומר שהחיינו בבין המצרים על פרי חדש או על מלבוש. ובמ"ב (סקצ"ח) כתב: בשבת אין להחמיר בזה דבאל"ה הרבה אחרונים מסכימים להקל בשבת. ובפסקי תשובות (אות ג) כתב ובמג"א בשם כתבי האר"י ז"ל אוסר לברך שהחיינו אף בשבתות שבין המצרים, ויש שכתבו שאף לדברי רוב הפוסקים המתירים, מ"מ בשבתות שמר"ח אב ואילך יש להימנע מכך. ומבואר במ"ב שמעוברת או במקום חולי מותרים לאכול פרי חדש בלא שהחיינו (דעת הכף החיים שתוכל הפרי וגם תברך שהחיינו) ולילד המתאוה לפרי חדש מותר לתת לו לאוכלו ולברך שהחיינו.

פסקי תשובות חלק ו'

פתגם: האהבה נולדה השינאה נוצרה

ספר "שמחלה"

חקירה: שטר

נאמן מדין עדות, או משום חזקה לא חציף איניש לזיופא (פרי משה עדות שבשטר ד-ג) **ספר "קובץ יסודות וחקירות"**

סיפור: אדם אחר

ראו לחסיד אחד, שהוא לוגם כוסיות יין שרף בזו אחר זו. שאלוהו: איך אדם אחד מסוגל להריק אל קרבו כל כך הרבה? השיב החסיד בדיחיות הדעת: מה פתאום אדם אחד? עליכם לדעת, כי אחרי כל לגימה אני הופך לאדם אחר, ואותו אדם כלום אינו ראוי אף הוא ללגימה טובה?

ספר "חד וחלק" חלק ב' (קסח)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל. זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאת, מרים ברכה בת מלכה ואריה יעקב בן חוה. לעילוי נשמת: גיינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, עמנואל בן ארנסט אברהם, רפאל שלמה בן אסתר, חוה בת צביה, מיה בת רחל, ויקטור חי בן יקוטא.

